వందేమాతరం.

బాలవితంతువిలాపము.

ఇది

ముట్నూరి వేంకటసుబ్బారాయఁడును
మాగిపూడి వేంకటశాస్త్రియుఁ గలిసి
రచియింపఁబడి

బందరు
కృష్ణాస్వదేశీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపింపఁబడియెను.

వెల 4 అణాలు.

 1908

అంకితము.

—:O:—

పత్త్రికాకార్య ధురంధరులును, స్వదేశోద్ధారకులును, బహూపకారులు నగు సంఘసంస్కర్తల కీకృతి నంకితము చేయుచున్నారము.

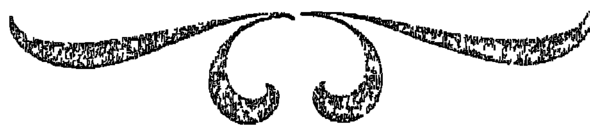
ఇట్లు విన్నవించు, సుధీజన విధేయులు,

ముట్నూరి వేంకటసుబ్బారాయుడు,

మంగిపూడి వేంకటశాస్త్రి,

వందేమాతరం.

బాలవితంతువిలాపము

॥ శృంగారవతికి మంగళాం[illegible] బంగారంబు । [illegible]
[illegible]కు [illegible] కల్పభూజంబు । పు[illegible]
[illegible] చేతి[illegible]ంబు । [illegible] సుధారసంబు
యువతికిం [illegible]లో [illegible] । భా[illegible]

సీ॥ [illegible]
[illegible], క[illegible]
జాణతన మేల? [illegible]నేల? సౌఖ్యమేల?
జవ్వనంబేల? [illegible]మేల? [illegible]మేల?

॥ [illegible]నమేల? [illegible]జాణతనమేల? బంగారుతనమేల? పతిలేని [illegible]
[illegible]లేల? [illegible]లేని [illegible]లేల? [illegible]లేని [illegible]లేల? పతిలేని [illegible]
[illegible]లేల? [illegible]లేల? [illegible]లేల? పతిలేని [illegible]

[illegible]లు? జిగిబిగు[illegible]నేల? [illegible]నేల? పతిలేని [illegible]

గీ॥ భాగ్యవస్తువు లవియేల? భాగ్యమేల?
రాజ్యమదియేల? సామ్రాజ్య మేల?
శ్రీ[illegible]యేల? [illegible] మేడలేల?
విద్యలవియేల? పతిలేని [illegible]

3

ద్వి॥ అన్నంబు సున్నంబు హారంబు [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ములుకులు | [illegible] [illegible]
[illegible]

ఆ॥ వె॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] ౫

[illegible] | [illegible] కాంత [illegible]
[illegible] | [illegible] కాంగ [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] కాంత [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] వినయము [illegible]
విద్యలను [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] కాంత [illegible]

సీ॥ [illegible] కరగుటకు [illegible]? | [illegible] రములు గాక

సఖులతో [illegible] | వాయువేమి? [illegible] గాక

విభుని భాషణ [illegible] చెప్పరే | [illegible] పుష్పములు గాక

పాన్పు [illegible] లేని | కనులు కన్నవె? [illegible] గాక

గీ॥ పతికిసుఖముఁగూర్చు భాగ్యంబుఁ గాంచ
మేను మేనె? పెద్ద మానుగాక
[illegible] సుఖముఁ బడయంగ లేనిచో
[illegible] జీవంబె? వనము గాక 7

సీ॥ కనకంబు భుజియింపఁ గా జిహ్వ కింపౌనె? | నాథుండు లేనియా నాతు
లకును

అరగంట నేని నిద్దుర నొందవచ్చునే? | మగఁడు లేనట్టి వామాక్షు లకును

మదికి నెమ్మదియొక్క మాత్రైనఁ గల్గునే? | ధవుఁడు లేనట్టి సద్గాత్రు లకును

సఖుల సాన్నిధ్యంబు సౌఖ్యంబుఁ గూర్చునే? | యధిపతి లేని లోలాక్షు
లకును

గీ॥ తరమె? చల్లార్ప ఘోర సంతాపవహ్ని
రమణుఁడే లేని యమ్మదిరాక్షులకును
నిల్పశక్యమె? తను వరనిముసమైన
నధిపుడే లేని యవ్విశాలాక్షులకును 8

బాలవితంతు విలాపము.

సీ॥ మనుజుం డొనర్చుస్త్రై త్రిబాంధవ్యములో | కలుగుటకై చేదు కారణంబో?
సకలసమానులుగాక శిశువులు మనమున్నై | గాసిలుచుండుట కేదికారణంబో?
స్త్రీపురుషులు రెక్కి చేగట్టుకొనుచు నే | కత మెలంగుట కేదికారణంబో?
పురుషులకున్ స్త్రీస్వారస్వరముఁ గాద్యములందుఁ | ... గుట కేదికారణంబో?

గీ॥ అట్టిపరిణయ బంధంబు నందుమూర
స్వప్రభవితవ్యమును విచారింపఁబోక
పైకమిచ్చిన వారికే బాలికలను
కట్టిపెట్టుట యిది యెట్టికర్మ? ముకట! 9

సీ॥ రూపలావణ్యములగల్గి ధీమహత్వమునఁ | దగినసాధనము సత్కారణంబు
అనుపమానవిత్తాంశ సంగ్రబుద్ధులగల్గఁ | దగినసాధనము సత్కారణంబు
జన్మదేశాభిమానోత్సాహచిత్తులుగల్గఁ | దగినసాధనము సత్కారణంబు
పరమాత్మదేశభక్తాగ్రగణ్యులుగల్గ | దగినసాధనము సత్కారణంబు

గీ॥ అట్టిపరిణయములఁజేయు పట్టులందు
నీడుజోడును మున్నుగాఁ జూడఁబోక
పైకమిచ్చినవారికే బాలికలను
కట్టిపెట్టుటయిది యెట్టికర్మ? ముకట! 10

సీ॥ ఏకమత్యముఁ గూర్చి యువతీతలంబెల్లఁ । గట్టంగఁజాలు సూత్రంబు పెండ్లి
ఇహపరలోక సౌఖ్యైక దాయకముగాఁ । బరగు మేటిసాధనము పెండ్లి
కాలక్రమాగత కష్టసాగరముల । దాఁటింపఁజాలిన తరణి పెండ్లి
ఆమయదుఃఖంబు లణఁచి సౌఖ్యంబుగాఁ । జీవింపఁజేయు సంజీవి పెండ్లి

గీ॥ అట్టి పెండ్లిండ్లు చేసెడు పట్టులందు
సూక్ష్మమతి మీర దృష్టులఁ జూడఁబోక
దంపతుల భావిగతులఁ దలంపఁబోక
చేసికొందురు కొందఱు చెట్టు లకట! 11

సీ॥ వైవాహికంబు లెవ్వరిసౌఖ్యసంతోష । ములనిమిత్తములుగాఁ దలఁపఁ
బడెనొ?
వానిలోపమున నెవ్వరకలకాలంబుఁ । గష్టముల్ పొందఁగఁ గలుగువారొ?
తమజీవితమున సాధక బాధకములను । దలపోయ నెవ్వారు తగినవారొ?
ఐహికకష్టసౌఖ్యంబులం దెవ్వరు । తగఁ బాలుపంచుక తనరువారొ?

గీ॥ అట్టిదంపతుల పరస్పరాభిలాష
నెమ్మిఁ గనుఁగొనక యె యకృత్యమ్ము గాను
దల్లిదండ్రులె స్వాతంత్ర్య మెల్లఁదాల్చి
చేయుచున్నారు పెండ్లిండ్లు చెనఁటు లకట! 12

బాల వితంతు విలాపము.

సీ॥ పొత్తిళ్లలోనున్న నెత్తురుకందుల | పెండ్లిండ్లు సేయ భావించునొకఁడు
పురుడు వోవకమున్నె బొట్టెలనమ్మంగ | బేరసారములఁ గావించు
నొకఁడు
కన్నులు తెఱవని కసుగాయలను గట్టి | పెట్టి వృద్ధులను సేవించునొకఁడు
పాలైన విడువని పసికూనలను గూర్చ | వెసరాయబారి గావించునొకఁడు

ఆ॥వె॥ అత్త తాతయమ్మ యనుతొక్కుపల్కులే
పలుకలేనిచిన్ని పాపలకును
రాము రాము! ముందురానున్న వంచక
చెనఁటియగుచుఁ బెండ్లిసేయునొకఁడు 13

సీ॥ మంచి సంబంధంబు మఱి వచ్చునో? లేదో? | యంచు లోలో సంశయించి
యొకఁడు
కట్నంబు ముందింతకంటెను నధికమై | వలయునో? యంచు భీతిని
యొకండు
మనము పూర్వాచారమును మానఁగానేల? | యంచు సందియమున నొం
దించి యొకఁడు
చిఱుతనాఁడే పెండ్లి చేసిన గుణమంచు | తా ప్రతిష్ఠను దెల్పురంచు
నొకఁడు॥

గీ॥ పెండ్లిలోపలఁ బెండ్లిఁ గావింతుమేని
కలసి వచ్చును ఖర్చని తలఁచి యొకఁడు
దంపతుల భావి సౌఖ్యముల్ దలఁపఁ బోక
చేయుదురు పెండ్లి మూర్ఖులై చెలువలకును॥ 14

[illegible] పాత్ర ధారణము [illegible] ? యంచుం [illegible] పొంగి
[illegible] పెండ్లి చేయు [illegible] ? యంచు [illegible]
[illegible] ? [illegible]
[illegible] ? [illegible] చేసి చేసి॥

ఆ॥వె॥ [illegible] లను [illegible]
మాను గాంచు [illegible] ? యని మనమునం
గోరి తోడి [illegible] లేదయక
చేయుచుండ్రు పెండ్లి చెలుతలకును॥ 15

[illegible] యెన్నడు వచ్చునో నానా? యని చూచి [illegible] యున్నవి నాదు లోచనములు
ద్వారమం దెన్నడు తోరణం బుండునో? । యని చూడుచున్నట్టి యగునా నాకు
విద్యుక్తపు నడపులు [illegible] తో నడుపంగ । సారె సాగకుం [illegible] సాగు నెప్పుడు
నలను గా మన పాప తలం బ్రాలు చూడంగ । నుల్లమం దుబ్బుచు లాడు చుండు॥

గీ॥ కాంక్షం దీఱంగ నల్లుని కాళ్ళు కడిగి
ధన్యతను గన్యకను బ్రీతి ధారపోసి
వేడ్కం జూడ నేడ్కా యటంచు విభుని వేండి
చేయుదురు పెండ్లి ముద్దులుచి లుతలకును॥ 16

సీ॥ ముద్దు గున్నట్టి మీఱ ముక్కు ముక్కెర దాల్పఁ | బెట్టఁ బ్రేమగాంచినదాఁ
దెప్పి తిప్పి
పొనలో నగలకై పన్నినగ మొగులను | నమసినఁ గెలఁచెంచు నన్ను నన్ను
తోడి బాలికలతోఁ దుముఁ గూడి పోడుకై | చేసి నేస్తు సమాసంచు నేడ్చి
దోడ్చి
కంటక దోను విన్న దంటలో నడ నాగ | తగు గడ్డఁ గొని మూట్లు నందఁ
గొనఁగ

గీ॥ విభుని ప్రాణాలు బిసిగించి వేచి గుమ్మి
నట్టి పరివృక్ష రాక్షసు డైన యమాంపు
పోసఁ బడలేక యూథమునై బొట్టి యలను
అమ్మ మనమాను కటకటా! యమయులగా ॥ 17

సీ॥ నెనకి కమ్ములు పమ్మినను సంబర మెకాని | తనయ కమ్ముల మాటఁ దలఁచఁ
బోఁడు
సొనఁ గోకలు పమ్మినను సంతసమెకాని | తన సుకోకల మాటఁ దలఁచఁ
బోఁడు
నెనకి రైకలు పమ్మినను కౌతుక మెకాని | తనయ రైకల మాటఁ దలఁచఁ
బోఁడు
నెనకి మాకలు పమ్మినను హెచ్చెకకాని | తనయ మాకల మాటఁ
దలఁచఁ బోఁడు

గీ॥ ఆకటా! ముక్కు పచ్చ లారని పసిపాప
నంగడికినిఁ బంపె యమ్మినట్లు
స్వార్థ పరత నుల్క మాసించి యున్నాడు
తల్లి సుతల పాలి భిల్లికాఁడె? 18

సీ॥ కలిమి లేములఁ బాటిఁ గలదైనఁ దలఁపరు । శ్రీ యుత శీలంబు జూయఁ
బోరు
తెలివి తేటల సంగతిని విచారింపరు । సద్గుణైశ్వర్యంబు చాయఁ బోరు
సంప్రదాయంబు వంశంబుఁ జింతింపరు । ప్రాయంబు చందంబు గోయఁ
బోరు
విద్యయు నేర్పుంబు విమర్శించి చూపరు । సౌఖ్యంబుఁ బరీక్ష సేయఁ బోరు

గీ॥ జాతి చూతురు వారల జాడఁ గనరు
జంపతుల మానసంబు లేచందమునను
గలియు ననుకొందురో గాని కరుణమాలి
పల్లెమున నమ్ముచున్నారు సుతల నకట! 19

సీ॥ పీటపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టినవేళను । మాతకై పెండ్లి కుమారుఁడేడ్వ
తాళిఁ గట్టెడువేళఁ బాలకై పొర్లెత్తి । గోలుగోలునఁ బెండ్లికూఁతురేడ్వ
వరుఁడు సూత్రము ముడివైవ లేఁడని పురో । హితుఁడె కన్యకుఁ దాళిఁ
నెలమిఁ గట్టె
తలఁబ్రాలవేళ భీతిల బాలదంపతుల్ । వరుసవారావేడ్క జరుగఁ జేయ

గీ॥ అలరి ప్రథమేగఁ బల్లకియందుఁ గూరు
చుండఁ జేయంగ నిద్రించుచుండు చిన్న
కందులకుఁ బెండ్లి సేయుటకంటె లక్క
బొమ్మలకుఁ జేసి ముచ్చటల్ పొందరాదె? 20

సీ॥ అన్నమో రామచంద్రా! యంచు నేడ్చిన । చిట్టికరంబులఁ జేరి చేతి కిచ్చి
కూడలన్నో నాఁడుకొనఁబోదునని యేడ్చు । తల్లిని గొట్టుబడి మురిపెగాను
నే చే
పెద్ద మగనిఁ జూచి భీతిల్లి యేడ్చును । స్వాదు మంచిమాటల బుజ్జగించ
కంతఁబునను గాలిఁగట్టుంబోవఁగఁ జూచి । యని యేడ్వ వెళ్ళిన నడుమ.
ఉర్చి

గీ॥ మఱియు నెన్నెని పధముల మాటిమాటి
కేడ్చు బిడ్డలయేడ్పు లెట్టిట్లోయు నవి
బలిమిఁ జేసి పెద్దపండుగలు సలుపునట్టి
పెండ్లియును పెండ్లియే? పెద్ద పెండ్లిగాక॥ 21

సీ. మొదట బాలారిష్టములఁ బాసి ణభయములా । గండము లెన్నియుఁ గడచు
నేఁ
పదముల విద్యాలసద్గుణవ్యాప్తికి । సంపూర్ణ విద్యలు సంభవించు
సమకళాగుణవయస్సౌందర్య మహితులు । కావని వెంచనటులు
గలియుటకును
దెంపములఁ గలియుకపుండిన రాజకీయముల్ । సహనకష్టంబులు సాగఁబోవు

గీ॥ జాగుపడుచును నెల్ల నిరవంబు నంగతులను
దాని సంసారమున రక్తి తగ్గిపోవు
దానఁగ లెన్నెని యూలిఁబోవఁ బోవఁగమొందుఁ ।
గాన బాల్య వివాహముల్ మానరయ్య! 22

[illegible] కంయుల పెండ్లిండ్లె కారణములు [illegible] కంయుల పెండ్లిండ్లె కారణము [illegible] కంయుల పెండ్లిండ్లె కారణములు [illegible] కంయుల పెండ్లిండ్లె కార ణములు

[illegible]
[illegible]
[illegible] యుల పెండ్లిండ్లె
కారణములు ప్రబల కారణములు॥ 23

[illegible] వృద్ధునకుఁ బెండ్లిండ్లు। [illegible] కాదు

[illegible] విద్యకుఁ బెండ్లిండ్లు। నారదాంశములంట నవ్వు కాదు

కనుచుండఁ [illegible] కొనుటకుఁ బెండ్లిండ్లు। [illegible] ము కాదు

[illegible] దుఃఖంబు విడుటకుఁ బెండ్లిండ్లు। [illegible] కల్ల కాదు॥

గీ॥ భవనము వనమ్ముగాఁ [illegible] జేసి
యాతుల గోతుల పంపకములను [illegible]
జేయు ప్రజ్ఞకుఁ బెండ్లిండ్లు చేటుఁజేయు
గ్రహములనియంట సంశయావహము కాదు॥ 24

సీ॥ చెలఁగ రాణించు రావిరేక కూనలఁ బెంచి । పెంచి కట్టి సముద్ధరించినట్లు
సెజ్జకై చేసెప్పుగా జెలువుగా నంతవఁగాచి । కాని వెన్నెల వెలుఁ
గారి విడినట్లు
చేతులారఁగ నెన్ను చేది పోషణఁజేసి । చేసి పూఁడికలఁ బడసినట్లు
ఆటకై ప్రేమఁగొనితెచ్చి చిలుకఁ జేరఁగఁదీసి । తీర్చి పిల్లికి నోటఁ దోసినట్లు

గీ॥ పది నెలలు మోసి మురుఁగాంచి బాళిమీరఁ
బెంచి మామూలమున నొకయించి ధనముఁ
దురపఁ జేరిమను బంధంబుఁ దుంచి ముసలి
పద్యాముల కప్పగింతురే! తల్లులార!॥ 25

సీ॥ మిసమిస లాడెడు మిసిమి బంగరు చేల । వెలిబొమ్మకును గట్టి వేసినట్లు
తోరంపు గులకొత్త దొండపండు మాల । కాకిముక్కునను వ్రేలఁ గట్టినట్లు
నిగనిగమను నించ్రించిన మాణిక్యంబుఁ । గోనిపాతరపున నుంచినట్లు
పలతలమణినెను రత్నంపు దీపము శూన్య । నిలయమున్నయఁదు నిల్పినట్లు॥

గీ॥ దయయు దాక్షిణ్యమును బాప భయము మాని
శల్యమున కాసపడి తెడుఁ జల్లవృత్తి
లేతవయసున నున్న బాలికలఁ బట్టి
ముసలి పద్యాల పాల్సేయుటనదు కాదె?॥ 26

సీ॥ ధనముకొఱకు యును స్వస్తి గోవ్యాఘ్రంబును చేసి । బూడిదపాల్గోఁ జొరఁ
బోసినట్లు

మేలైనవానిఁ మల్లెపూవులను గొట్టి । దిమ్మచేతి కండించునట్లు
మనుజేయువెన్న దాముమాణిక్యముల్ । పుచ్చపండ్లకు వెలఁబోసినట్లు
స్వర్ణకాలము మేకపిల్లలఁ బోషించి । పెద్దపులికి నొప్పించునట్లు॥

గీ॥ దయయు దాక్షిణ్యమును బాప భయము మాని
కల్యమున కాసపడి కడుఁ గల్యవృత్తి
చేసెదయసునున్న బాలికలఁ బట్టి
ముసలివయస్కుల పాల్సేయు టనదు కాదె? 27

సీ॥ నా మనసు మంచి గింజలు తొలను । నగ్నిపాలైన గొట్టినట్లు
పోలఁ దమ్ముత్తియములకై యూహించి । మనసెంచి మనుఁబట్టి నలిపినట్లు
వైకుంఠసుఖంబుఁ గైకొంటకై చేట్లు । నొప్పంటు పెళ్ళితోఁ గూల్చునట్లు
పెంపుల దాక్ష మాయింటఁ గాపాడించి । యింటికి నిప్పు పెట్టించినట్లు॥

గీ॥ మాతృభావంబుఁ జాలక దోసమున
కల్యమున కాసపడి కడుఁ గల్యవృత్తి
చేసెదయసునున్న బాలికలఁ బట్టి
ముసలివయస్కుల పాల్సేయు టనదు కాదె? 28

క॥ అతి బాల్యమున వివాహంబు సేయుటకంటెఁ । గుత్తుకఁగోసి చేఁ గోయ రాదె?

కనువృద్ధునకు బిడ్డఁ గట్టిపెట్టుటకంటెఁ । బుట్టఁగానె విషంబుఁ బెట్టరాదె
కష్టమూర్ఖునితోడ జోడుఁ గూర్చుటకంటెఁ । దెంపున గంగలోఁ దింపరాదె?
కల్యాణంబుఁగాని మున్నుఁ జుల్కఁ జేయుటకంటెఁ । పెద్దమ్మవారి కర్పింప రాదె?

గీ॥ ప్రాణపదముగఁ బెంచు మేలైనకుసుము
కలుషగలిగిన మంగలి కత్తిపాలు
చేయుకంటెను బ్రాణము తీయరాదె?
మనుజనయులార! యోతల్లిదండ్రులార!॥ 29

సీ॥ వరలక్షణంబుమీఁది వాంఛచే నొక్కండు । పిల్ల నక్కఱనిపంచుఁ బ్రీతు నొకఁడు
గొప్పసంబంధమన్ కోర్కెచే నొక్కండు । మేనరికంబన్న మేరకొకఁడు
ప్రాఁచి పుట్టికమన్ ప్రీతిచే నొక్కండు । పెండ్లికాదింక నను భీతి నొకఁడు
దబ్బసంతోషబు యాస్తి పొందుటకే నొక్కండు । స్వల్పతాంబూలమన్న భ్రాంతి నొకఁడు॥

గీ॥ ఇల్లటపు టల్లుఁడైయుండె నెంచు నొకఁడు
యత్తవారింట యాస్తిపై నాసనొకఁడు
ముందు ముప్పేఁడుంగకి వెన్నె మున్న మునుచు
పెండ్లి యాడు మనుచున్నారు పెద్దవారు॥ 30

సీ. పతిభక్తి [illegible] పడసిన సంపదఁ | భోగింపనెవ్వరుఁ బూనరైరి [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] | మానవులకెల్ల మానసమును
[illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible]

గీ. [illegible] పత్నికై [illegible]
[illegible] ఛందంబు కలుగుననుచుఁ
[illegible] [illegible] [illegible]
పెండ్లిగోరును ముసలి పెద్దవారు. 31

సీ. [illegible] మంగళస్నానంబు సేయుచో | [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]
యంచు వెర్రి [illegible]
[illegible] [illegible] | [illegible] [illegible]
అన్ని [illegible] | [illegible] [illegible]

గీ. పట్టుపై నుండఁగను లేక పాటవంబు
చిట్టి బొట్టెలఁ బెండ్లియై పుట్టఁబట్టు
పెద్దవారికి వేలాము వెక్కిగాక
యేమిసౌఖ్యంబు? పెండ్లాని కేమిసుఖముఁ 32

సీ॥ బెబ్బులి కడ లేడి పిల్ల పొందుసుఖంబు । శరభంబు దరిహరి పొందయు సుఖము॥
పిల్లి దగ్గరఁజిన్నిచిలుక కాంచుసుఖంబు । ఫణిచెంగటను గప్పపడెడు సుఖము॥
ఎలుఁగు సన్నిధిఁజీమ యొనయునట్టి సుఖంబు। వసురయొద్దను నరుండందు సుఖము॥
యమునిముందర దుష్టుఁడనుభవించు సుఖంబు । బకముచెంతను జేప పడయు సుఖము॥

ఆ॥ హరిసమీపమందు గరిపొందు సుఖమును
బర్హి యెదుటఁబాము పడుసుఖంబు
ననుభవించుచుండు ననవరతంబును
బాలభార్య వృద్ధ భర్తయింట॥ 33

సీ॥ వేదవాఁడనటంచుఁ బెద్ద కూఁతును జైత్య। రోగికిచ్చెను వేయి రూప్యములకు
ఋణముఁదీర్తు నటంచు రెండవ సుతనిచ్చెఁ । బేడివానికి వేయి మాడలకును
యజ్ఞంబుఁ జేసెదనంచు మూఁడవబిడ్డ । వెయివరాలకు నొక్క వెర్రికిచ్చె
కఠినాత్ముఁడై నూఱుకాసులకును మూఁడు। గాళ్ళముసలికిచ్చెఁగడకునన్ను॥

గీ॥ రత్నములవంటి బిడ్డల జాళ్ళపాలు
చేసియును దాను జేసిన దోసమునకో?
బాగుపడలేదు మాతండ్రి; బాగుపడునె!
కన్న బిడ్డలనమ్ము రాక్షస ఖలుండు॥ 34

సీ॥ బొమ్మల పెండ్లిడ్ల పోల్కె బాలల పెండ్లి। యింపుఁగొల్పునటంచు నెంచి
యెంచి
మనుమరాలి వివాహమును జూచి వాంఛింతు। తాత యవ్వయటంచుఁ
దలఁచి తలఁచి
సుతపుష్పవతి యైనచో బ్రాహ్మణ్యమే। పోవునంచెడ భీతిఁ బొంది
పొంది
కల్యాణంబుఁగాని యొక్కచో నడ్డికడనడ। బిబ్బడి యగునంచు నుబ్బి
యుబ్బి॥

గీ॥ వరుఁడు లేనట్టి యొక ముదివరదునకును
నేండ్లెనిమిది నిండకమున్నె పెండ్లిచేసి
కొలఁదినాళ్ళకె నన్నొక కుంకఁజేసి
దనుజసములైరి నాతల్లి దండ్రులకటా!॥ 35

సీ॥ పాలునీళ్లను బోలెఁ బాయకతగుసతి। పతులనొండొరులను బాపినావొ?
తావియుంబూవుచందమున నైక్యముగల్గు। దంపతులకుఁబగల్ దాపినావొ?
చిలుకయుంగోరువంకవలె మైత్రిగలవధూ। వరులకారాటంబు నెరపినావొ?
వలపునమించుగువ్వల లీలవిహరించు। దంపతులను వేఱుసలిపినావొ?

గీ॥ తత్ప్రతిఫలంబు నుమ్మిది తప్పదనుచు
వ్రాఁతఫలమంచు నోదార్పఁ జూతురిపుడు
తాముచేసిన కార్యంబుదలఁపఁ బోక
తగవుమాలిన నాతల్లిదండ్రులకటా! 36

సీ॥ కల్కిపల్కుల రామచిల్క జంటను బాపి। పంజరంబుల బాధపెట్టి
నానో?
కవగూడి పొల్చు జక్కవయుగ్మ మెడఁబాపి। పటుతరంబుగ బాధపెట్టి
నానో?
ప్రేమయుతమై విహరించు పికయుగంబును బాపి। హాసంబునకె బాధపెట్టి
నానో?
మధువానిఁ గ్రీడించు మధుపద్వయముఁ బాపి। మదమునంగిదు బాధపెట్టి
నానో?

గీ॥ చనువునఁ గవగూడు గోరువంక దంపతులను
బాసి యామాలి బలుబాధ పెట్టినానొ?
పెక్కులందెది కుసుమవల్లి పెరుగుచుఁ
పల్లిపందిరులె యిప్పుడో దార్తురకట! 37

సీ॥ భర్తనుఁ గొల్చుచుఁ బులకించు కామినిఁ। జెలఁగినవ్వుచు గేలిచేసినానొ?
నాథునిఁ బాసి చింతిల నొందు కాంతను। గాంచి మేలంబుఁ గనిచి
నానొ?
పతివిడనాడిన పద్మాక్షి నీక్షించి। కూడనియొకసఖ్యమాడినానొ?
ప్రాణనాథుని పొందుఁబడయ నేరకయుండు। సఖ్యాస్త్రీ మోసినమాడి
నానొ?

గీ॥ ఇంక నెవ్వరిఁజూచి గర్వించినానొ?
ప్రాగ్భవంబునఁ బద్ఘోరపాపమిట్లు
ప్రాణనాయకు పొందెడఁ బాపెనుచుఁ
పల్లిపందుర్లె యిప్పుడో దార్తురకట! 38

సీ॥ ఘనముగాఁ బోషించి మనువాలఁ దుంచి! తనయ నమ్మిన తల్లిదండ్రులార!
ఇలపైని ప్రజలను లంచమిడవలెగా! గౌరవహానిపలుకఁ జొచ్చిన రాయబారులార!
పష్టభోజనములపైఁ బ్రేమఁ గైకొని! ప్రియములాడిన పెండ్లి పెద్దలార!
బహుమతులై యుండి బహుమతుల్గోరిన్ము! సోద్యమ్ము చెప్పిన జ్యోతిష్యులార!

గీ॥ అసురసములార! నిర్దయస్వాంతులార!
శఠహృదయులార! నాపాలిశత్రులార!
కారణం బీవిషంబున కు మీరె కారె?
చలముతీరెనె? మీకనుల్ చల్లబడెనె? 39.

సీ॥ సొమ్ముఁ గేదెడు లేఁత మోమునఁ గస్తూరి! రేఖపోయి విభూతి రేఖవచ్చె
తళతళలీను నిష్టంపుగాజులుఁ బోయి! కేలమోడైన పట్టీలువచ్చె
మృదువైన వన్నెచీరెలుపోయి నెమ్మేన! ముతుకనూల్ నైనదోవతులు వచ్చె
గళమున భూషణావళిపోయి తులసిమా! లికలు రుద్రాక్షమాలికలువచ్చె

గీ॥ కలికి కాంతులఁ గన్నుఁ గవను నీలంపుఁ గ
జ్జలముపోయి యశ్రుజలము వచ్చె
బాధ లెన్నఁ దరమె! బాల్యవైధవ్యంబు
దుస్సహంబు మిగుల దుస్సహంబు 40

సీ॥ మృష్టాన్నమును దనివార భుజియించు టది మాని యేకభుక్తము గ్రహింప
వలసె
అనుపమభోగంబు లనుభవించుటమాని భోగులఁ జూడఁ గాంచి వేగ
వలసె
శుభ శోభనంబులు చూడఁ బోవుటమాని తీర్థయాత్రలకుఁ జనుఁ దిరుగ
వలసె
మృదు పుష్పశయ్యల మేను జేర్చుటమాని బండ నేలలయందుఁ బండ
వలసె

గీ॥ చందనాది సుగంధ చర్చలను మాని
కాయమునఁ బూదిపూఁతలు పూయవలసె
నిట్టికష్టంబు లెట్టు సహింతు నకట!
బాల్య వైధవ్య మతి దుఃఖభాజనంబు 41

సీ॥ శీతోపచారముల్ పదకించు హస్తముల్ పెద్దసేవనముల కర్పింపవలసె
ఘనసారగంధ మాఘ్రాణించు నాసిక కూరవాసనల మూర్కొనఁగ వలసె
శయనగేహమున వాసముఁ జేయు నెమ్మేను వంటయింట నెకూలఁ బడఁగ
వలసె
దిన మొకక్షణముగాఁ జనుచుట్టి కాలంబు క్షణ మొకదినముగాఁ
గడపవలసె

గీ॥ ఇట్టిరో! దుర్నిరీక్ష్యంబు దుస్సహంబు
దుస్తరంబు దురంతంబు దుర్దమంబు
దుర్భరంబు దుర్వ్యాహంబు దుఃఖదంబు
బాల్య వైధవ్య మనుభవింపఁగ వశంబె? 42

సీ॥ రంగుచీరల ననురాగంబు పోలేదు । మల్లుచీరలరక్తి మానలేదు
పూలచీరలయందు బాళి తీఱఁగలేదు । సన్నచీరల సక్తి సమయలేదు.
జలతారుచీరెల వలపు చెల్లఁగలేదు । మళ్లచీరెలఁ గోర్కె మళ్లలేదు
పట్టుచీరెలయందు భ్రమ మానగాలేదు । తోపుచీరెలఁ బ్రేమ తొలఁగలేదు.

గీ॥ రకరకంబులైన రైకలమీఁదను
మనసుదీఱలేదు తనదుసాటి
చెలులు ముద్దిసుసుల చీరెలఁ గట్టఁగ
నేనుగట్టి నేను నైపఁగలనె ? 43.

సీ॥ బండనేలను నేను బడియుండఁ బఱుపుపైఁ । బండ మీ మనసులే భంగి
నొప్పె
చన్నీళ్ల నేను మజ్జనమాడ వేన్నీళ్ల । స్నాన మెట్లోర్చె ? మీమానసంబు
నిశలెల్ల పగలచే నేఁ గృశింపఁగను నే । కరణివచ్చెను? మీకు గాఢనిద్ర
కొయ్యరొట్టెలు మెక్కి గోడునేఁజెందంగ । మృష్టాన్నమెట్లు మీ కిష్ట
మయ్యె ?

గీ॥ చిన్నవయసుననుండి మీ జీవములకు
నుస్సురనియేడ్చు ననుఁజూచుచుండి యకట !
వృద్ధులై యెట్లు సుఖియింప నిచ్చగలిగె ?
దనుజజనములార ! యో తల్లిదండ్రులార ! 44.

సీ॥ మల్లెపువ్వులఁ జామంతి పువ్వులజాజి । విరులను గనుఁగొన్న తరుణ
మందుఁ
బచ్చకర్పూరంబుఁ బండువెన్నెలమంచి । గంధంబుఁ గాంచిన క్షణమునందు
శృంగార వనముల బంగారునగలను । మేలిచీరలఁ గన్న వేళయందు
సొగసగు శయ్యల వగగుల్కు చిత్రముల్ । డోలికల్ వీక్షించు కాలమందు
గీ॥ మించుటద్దంబులను దిలకించునపుడు
బండుటాకులు కన్పట్టు పట్టునందుఁ
బ్రాణనాథునిఁ బాసిన పడతిమనసు
శోకసాగర మగ్నంబు గాకయున్నె ? [illegible]

సీ॥ పెండ్లివారిండ్లకుఁ బేరంటమున కేగు । మించుబోణులను వీక్షించునపుడు
విభులకుఁ గర్పూర విడియంబు లందించు । చంచలాక్షుల నిరీక్షించునపుడు
గురుల చిక్కడలించి విరులయెత్తులఁ దాల్చు । కాంచనాంగులఁ దిలకించు
నపుడు
సరస సల్లాపముల్ మరుసతోఁ గావించు । నంచయానల విలోకించునపుడుఁ
గీ॥ చిత్త మెరియ నసూయంబుఁ జెంది కుంది
విరహపరితాపమునఁ బురపురను బొక్కి
సొక్కి తమిఁజిక్కి తాలిమిఁ దక్కి స్రుక్కి
పొందునా వెత నేమనుకొందు నకట! 16

సీ॥ సెజ్జపైనుండి లేచినవేళఁ గన్పడు | నో? యంచు నోరల నొదుగుచుండ్రు
పొరుగూరుపైనమై పోవుచో నెదురేగు | టెంచునో ? యని సంశయించు చుందురు
శుభకార్యములఁ దాము చూడఁ బోయెడు పట్ల | వెంటనే గఁగఁ జూచి విసుగుకొందురు
కూడుఁ గుడ్డయుమాలి కొంపఁ జేరెనటంచుఁ | గోపించి పలుమారు గొణుగుకొందురు

ఆ॥ పచన మెంత శుచియు రుచిఁ గల్గఁజేసిన
సేవ వంక లెంచి యీసడింతురు
దయనుమాలి తల్లి దండ్రులే పుట్టింట
బాల విధవ బ్రతుకు బ్రతుకె బ్రతుకె ? 47

సీ॥ పతిపాదపద్మముల్ భక్తితోఁ బూజించి | పుడమిపై గరిమంబుఁ బొందుటెట్లు?
ముద్దుముచ్చటదీఱ ముత్తైదువులఁ గూడి | పేరంటమునకింక వెళ్లుటెట్లు
బిడ్డలఁ గని పెంచి ప్రేమతో ముద్దాడి | లోచనోత్సవముగాఁ జూచుటెట్లు?
నా నెచ్చెలియితండు నామనోహరుఁడంచుఁ | జెలులకుఁ జూపించి చెప్పుటెట్లు?

గీ॥ చుట్టములయిండ్లలో శుభశోభనములు
కలుగువేళల సరివారిఁ గలసిమెలసి
పోవుటింకెట్లు? నేవట్టి పుణ్యహీను
రాలనైతినె? యకట! యింకేల బ్రతుకు 48

సీ॥ కన్నబిడ్డలఁ గూర్చి కరుణ నక్కునఁ జేర్చి । చెక్కులు ముద్దాడి సొక్కి—
సొగసు
ముయ్యాలలందుంచి యొయ్యారముగ నూచి । జోలపాటలుపాడి సోలు
సొబగు
సంజచాయను జూపి చందమామను జూపి । లాలించి పోషించు మేలి
హాయనులు
గోర్వంకయని పెంచి కూనలఁగని పెంచి । ప్రియముమై బువ్వఁ దినిపించు
హాయిని

గీ॥ లలితభూషలు పలువ అలంకరించి
యెసగుపాపగుల పిల్లల నెనసి మెనసి
యాటలాడంగఁ బోడఁగాంచి యలయఁ సొంపఁ
బడయనోచనిత నవు పాపములమున్ను 49

సీ॥ ఎలనవ్వు నవ్వుచు నెలమి మైఁ గేలెత్తు । కొమ్మని యెత్తుచోఁ గ్రొత్త నలువు
లీలతోఁ పనయంత లేచి సారెకు నేల । విద్దెముల్ సేయుచో ముద్దుఁ జెలువు
లలిమీఱ నల్లనల్లనఁ దప్పటడుగులు । వేయునప్పుడుతోఁచు వింతమురువు
తొక్కుపలుకులు తేనెతొలుకంగఁ బలుకుచోఁ । గనుపట్టునట్టి యక్క—
జపుహావము

గీ॥ కన్నబిడ్డలకడఁ దనగన్నఁదోయి
కలవుదీఱఁగ మగనితోఁ గాంచలేని
పాపినగు నన్నువంటి నిర్భాగ్యబాల
విధవజన్మంబు పృథివిపై వృథయొగాదె ? 50

సీ॥ తల్లియే వాయఁగాఁ బలవోయుచుండంగఁ । దండ్రియే నిర్దయత్వంబు దాల్ప
నన్నలే పలుమాఱు లాగ్రహించుచునుండఁ । దమ్ములే యలఁతిఁగాఁ దలఁచుచుండ
వదినెలే చలపట్టి బాధించుచుండఁగా । మఱఁదండ్రె మర్యాదమానియుండ
జెలియండ్రు మన్నన సేయకేమఱియుండ । నక్కలే పరుషంబు లాడుచుండ

గీ॥ నన్నిఁటికి సైచి పగలు రేలనక యోర్మిఁ
గూర్మి కనుపట్టఁ బుట్టింటఁ గూఁతికొఱకు
గుడ్డకొఱకును బానిస కూఁతులట్లు
బాలవిధవలు పడుపాట్లు బ్రహ్మకెఱుక 51

సీ॥ చిత్తేశ్వరుని రూపుఁ జిత్రంబునను వ్రాసి । మెప్పించి పొందెడు మేటి సుఖము
ప్రాణేశ్వరుని మీఁదఁ బదపద్యములఁ గూర్చి । యలరించి పొందెడు నమిత సుఖము
కాంతుని కడ నర్మగర్భసూక్తులఁ బల్కి । కరఁగించి పొందెడు పరమ సుఖము
చెలువుని చెంతనంచిత విలాసము చూపి । వలపించి పొందెడు పరసుఖమ్ము

ఆ॥ విభుని సరసమిగుల విన్నాణముల నొప్ప
కుట్టుపనులఁ బూస గ్రుచ్చుపనుల
నైపుణముల నెల్లఁ జూపి చొక్కించుచు
పొందు సుఖమదెంత పుణ్యవతికొ? 52

బాలవితంతు విలాపము.

సీ॥ ఆఁడుజన్మంబెత్తి గోడుఁ జెందుటకంటె | నరకమో? పాషాణమో? యగుట మేలు

పుడమి వేశ్యలయింటఁ బుట్టువొందుటకంటె | నడవిలోఁ బెద్ద మ్రానగుట మేలు

వృద్ధపిశాచంబు కిల్లాలగుటకంటెఁ | బరివిమల బ్రహ్మచర్యంబు మేలు

బాలవితంతువై వగచుచుండుటకంటె | యోగినినై యేకాసనంట మేలు

గీ॥ పొట్టకును బట్టకును జేరి పుట్టినింట
బానిసలకీతిరేలును బగలునసకి
పనులు సేయుచుఁ బలుపాట్లుపడుటకంటెఁ
తటుకొనవిషంబుఁ ద్రావి చచ్చుటయె మేలు 53

సీ॥ అత్యంతదారిద్ర్య మనుభవింపఁగవచ్చు | బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు

బలురోగముల చేత బాధనొందఁగవచ్చు | బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు

ధనకామినులయింట జనియింపఁగావచ్చు | బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు

సేవాప్రవృత్తిచే జీవింపఁగావచ్చు | బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు

ఆ॥ వితతపాపియగుచు బ్రతుకంగవచ్చును
బాలవిధవయగుచు బ్రతుకరాదు
మతివిహీనయగుచు బ్రతుకంగవచ్చును
బాలవిధవయగుచు బ్రతుకరాదు 54

సీ॥ కాళియందియలును గడియాలుఁదీయంగఁ । దలచుచోఁ నెమ్మేనుజలదరిల్లి
నిగనిగన్నిండు ముక్కెర నిడుదపెన్నేటిగుంపు । ఖండింపనెంచుచోఁ గంప
మొందె
కాంతులనీను చొక్కంపుఁ జేగాజులు । పొడిసేయఁబూనుచో నొడలు
మఱచి
గోముచవేణిలు చక్కనిపుస్తెఁబొటుకునఁ । ద్రెంపంగఁదంగుచోఁ స్పృహను
దప్పి

గీ॥ సన్నపుట్టంబు నెదలించి సైనుబట్టఁ
గట్టఁజేయుచోఁ బ్రాణంబుకడనుబట్టి
కాంతలుండంగ దయమాలి కన్నవారె
వికృతరూపులఁగాఁగఁ గావింతురకట ! 55

సీ॥ సన్నకుంకుమరేక సున్నయైన మొగంబు । పవలింటిచంద్రబింబంబుగాదె
ఒసపరిదగలెల్ల నూడ్చిననెమ్మేను । పూవులంగోసిన తీవగాదె ?
నూనెరాయకయున్కి నునుపుచక్కని నెఱుల్ । చమరీమృగంబువాలంబు
గావె?
జాలువారెడు నశ్రుజలముఁ గల్గినకనుల్ । మంచునఁబోఁగు తామరలు
గావె?

గీ॥ గద్గదికదోఁపగాఁ బల్కుకల్కిపల్కు
వికృతవాసంతికేతర పికముగాదె?
మోదమునుదక్కి భూభోగములనుఱోయు
బాలవిధవయె జీవచ్ఛవంబుగాదె? 56

సీ॥ నిత్యశృంగారంబు నిష్ఫలంబైపోయెను । నుదుటికుంకుమమును నుదుటనిల్ప
కాటుకగౌరి పల్లకీనిల పాలాయెను । కస్తురులసి కొలగాకపోయెను
పేరాచేలి పద్మంబు మొదల వ్యర్థంబాయెను । పల్లచుక్కయు మేలు పలుప
దాయెను
వరలక్ష్మియైన నాపదఁ బాపరాదాయె । చిట్టిబొట్టుసుగితంబు చెల్లఁబోయె॥
గీ॥ తద్దినోములైనఁ దప్పింపలేవాయె
భారమైన యీ విపత్తునుండి.
నోములెందులైన నోములఁ బాపునె?
వనజముఖుల వెట్టితనము గాక!॥ 57

సీ॥ దయలేనివారలఁ దలిదండ్రులుగఁ జేయ। దైవమా! నాయందుఁ దప్పుగలదె?
కడుబీద బాపల కడుపునఁ బుట్టింప । దైవమా! నాయందుఁ దప్పుగలదె?
ముసలియన్ ముసలికి ముడివేసగాఁ జేయ । దైవమా! నాయందుఁ దప్పు
గలదె?
పసితనంబున నె నాపతినిఁ జంపుకపోవ। దైవమా? నాయందుఁ దప్పుగలదె?॥
గీ॥ జోడుపీడకు నాయీడు జోడు చెలులు
వేఁడుకల పెళ్లిలో నోల లాడుచుండ
జోడుగూర్పక నన్ను విజోడు చేయ
దైవమా! దీన నాయందుఁ దప్పుగలదె?॥ 58

సీ॥ కొమ్మలతోఁ గూడి బొమ్మల పెండ్లిండ్లు । చిత్తంబు రంజిల్లఁ జేయలేదు
వండి గుజ్జనగూళ్లు వనిత బంతులు తీర్చి । విందు ముబోణులకు వడ్డించలేదు
ఒయ్యంపువాండ్రతో నెయ్యంబు రెట్టింపఁ । దూఁగుటుయ్యాలలందూఁగ లేదు
చిప్పఁ గొంకమయ్యను బదిమంది చెలులకు । వేడుకతోఁ బంచిపెట్టలేదు॥

గీ॥ తక్కెలాటలుఁ జేఁబూని యొక్కనాఁడుఁ
జక్కఁగా పిడియంబును గలుపలేదు
కటకటా! యమ్మమా! యింత కరుణలేక
కుతుకమంతయు నిప్పుడే కూల్పఁదగునె?॥ 59

సీ॥ అచ్చనగాయ లప్పచ్చులు గల్లాసే । చేమలుఁ జెలులతో నాడలేదు
అలుకలి పడియుండ యాలకూఁచెలు నేడు । జోడుచేడెలతోడ నాడలేదు
కనుమూసి గంతలల నుంబాలయాటలు । వేడుకతోఁ గూడ యాడలేదు
ఒప్పులకుప్పలు నోమనగుంటలుఁ । దోడిబాలికలతో నాడలేదు॥

గీ॥ గోడిపట్టెలు గొబ్బిళ్ళు నాడలేదు
తక్కఁగల్గిన క్రీడలఁదనివిదీఱ
నాడలేదప్డె నా మేలు చూడలేక
మాలవయ్యాము! నన్నిట్లు మూలఁద్రోసితె॥ 60

సీ॥ పండుగనాఁడైన నిండువేఁడుకతోడఁ | బట్టుపుట్టంబులఁ గట్ట[illegible]
మవ్వంబుగాఁ గురుల్ దువ్వి బల్ సొగయుగా | [illegible]
[illegible]
ఇరుగు పొరుగువారి చెరవు తెచ్చుకయైనఁ | [illegible]
[illegible]
తోయంబువారలతోఁ గూడి [illegible] | [illegible]
[illegible]॥

గీ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]॥ (61)

సీ॥ [illegible] | [illegible]
కన్నవారలయింట [illegible] | [illegible]
బంధువులిండ్లలోఁ [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] జీవనంబు [illegible] | [illegible]?

గీ॥ ఇంక నెందులకేగుదు? నెవరుదిక్కు?
జీవయాత్రకిట నాకద్ది త్రోవ? [illegible]!
బ్రతుకఁజాలను నను [illegible]
దయను గొని పోవఁగదవయ్య! ధర్మమూర్తి॥ 62

సీ॥ అమ్మరో! మీపుణ్యమయ్యె! మీదయ, యంచుఁ । బెఱవారిఁజాల సేవింపఁ జాల
చేఁజాచి చెంగుఁజాచియునుఁ దేహియటంచుఁ । దీనతఁజాలఁ బ్రార్థింపఁజాల
“అనఘ యనాథ నన్నాదరింపరె”! యంచుఁ । గృపపుట్టఁజాలఁ గుయ్యిడఁగఁజాల
“గతిలేదటంచు స్త్రీకిమీరెగతి!” యంచు । వెతలెల్లఁజాల విన్పింపఁజాల॥

గీ॥ పసుల కొంపలలోఁజేరి పనులుసేసి
దాసివలె హేయముగఁ బొట్టవోసికొనుచు
బ్రతుకఁజాలను గతిలేని పాపినన్ను
దెంపునను జంపుకొనిపోవె! దేవదేవ!॥ 63

సీ॥ ఫలమును బచియును గలసియుండెడుకీతి । విభుఁడు నేనును గూడు వేడుకయును
పువువు మరందంబు నమరియుండెడుభాతి । విభుఁడు నేనును గూడు వైభవమును
వాక్కును నర్థంబు వఱలుచుండెడుభంగిఁ । బతియు నేనును గూడు పండువయును
శశియు శీతలతయు జానువీఱెడుమాడ్కి । సఖుఁడు నేనును గూడు సంతసమును॥

గీ॥ మాలదైవమ! యీజన్మ మధ్యమందు
నాకు లేకుండఁజేసి యన్యాయముగను
బాధఁబెట్టెదవేమి లాభంబునీకు?
నబలననియైన జాలిలేదాయె నకట!॥ 64

సీ॥ రమణులందరు పేరంటాండ్రమగుచుండ [illegible] ! [illegible] చందమున నేను
మగఁడు [illegible] ! [illegible] చందమున నేను
ధవుఁడున్నపుడు [illegible] ! [illegible] చందమున నే
మగుదు
నా [illegible] చేతులు [illegible] చందమున నేను॥

గీ॥ నోఁచఁజాలని నావంటి మందభాగ్య
రాలిజీవన మెన్ని చందాలనైన
వృథయె! కావున నన్ను నావిభునికడకుఁ
వేగవఁగొనిపోవఁగదవయ్యా! దేవదేవ॥ 65

సీ॥ కర్పూరంపు విడెంబుఁ గొంకునకచ్చుచో ! హస్తసంస్పర్శచే సమసు
ఖము
నెలమి మనోహరుం డేకాంతమాడుచో ! నాస్యసంస్పర్శచే సమసుఖముఁ
బవళించుతఱిఁ బాదపద్మాతమ్ములొత్తుచో ! నంఘ్రిసంస్పర్శచే సమరసుఖముఁ
జంకిబిడ్డను బ్రాణసఖునకందించుచో ! నంగసంస్పర్శచే సమరసుఖము॥

గీ॥ నోఁచఁజాలని నావంటి మందభాగ్య
రాలిజీవన మెన్ని చందాలనైన
వృథయె కావున నన్ను నావిభునికడకు
దయను గొనిపోవఁగదవయ్యా! ధర్మమూర్తి॥ 66

సీ॥ హస్తాబ్జమునఁ జెక్కుటద్దంబుగీలించి । బ్రతుకునే గర్భనిర్భాగ్యురాలు?
అంగుళీకంబు నాసాగ్రంబునను జేర్చి । బ్రతుకునే ఘోరపాపాత్మురాలు?
ఈక్షణంబును భర్తపైక లక్ష్యముఁ జేసి । బ్రతుకునే పరమ దుష్టాత్మురాలు?
మనసన్నయైలోక విభవంబులను రోసి । బ్రతుకునే దురదృష్టవంతురాలు?

గీ॥ అట్టి బాలవితంతువు నవనియందు
లేక యుండంగఁ జేసిన లోకమునకు
లోటురాఁబోదు సత్కృపలోఁ దలంచి
ధవునితోఁ గూర్పవే! నన్ను ధర్మమూర్తి ! 67

సీ॥ కంటకశైలకొక్కటై ధారగా నశ్రు । జలములోడ్చెడు పాపజాతి యెవతె?
హాకాగ్నివీఁప మోమును జేర్చి సంతప్త । చిత్త యయ్యెడు పాపజాతి యెవతె?
పాటెక వేఁడి నిట్టూర్పుల నిగుడించి । ఘూతలెంచెడు పాప జాతి యెవతె?
నేల వ్రాయుచుఁ గాలి వ్రేలితో బ్రతుకుపై । రోఁత నొందెడు పాపజాతి యెవతె?

గీ॥ అట్టి బాలవితంతువు నవనియందు
లేక యుండంగఁ జేసిన లోకమునకు
లోటురాఁబోదు సత్కృపలోఁ దలంచి
ధవునితోఁ గూర్పవే! నన్ను ధర్మమూర్తి ! 68

సీ॥ ప్రాప్తించె యౌవనం బెట్టకేలకును | బోధించె మాన్పన [illegible]!
సహగమనంబు దుర్న్యాయమని మాన్పి | నట్టి [illegible] [illegible]?
అబలల దుఃఖంబు [illegible] | [illegible] [illegible]?
విధవావివాహ [illegible] | [illegible] [illegible]?

గీ॥ ప్రభువులారా! [illegible] ప్రతినిధులారా!
[illegible]!
[illegible]! [illegible]
మీ [illegible]? ౬౯

సీ॥ ధీమంతులార! సుధీంద్రులార! మాకు | బాల్యవివాహముల్ [illegible]!
కరుణాళులార! [illegible]! మాకు | బాల్యవివాహముల్ [illegible]!
[illegible]! [illegible]! మాకు | బాల్యవివాహముల్ [illegible]!
వాగ్ధాటి [illegible]! మాకు | బాల్యవివాహముల్ [illegible]!

గీ॥ [illegible] రాజస్య [illegible]
[illegible]! ప్రజాప్రతినిధులార! [illegible]
[illegible] బాల్యవివాహములను
మాన్పరే! మాన్పరయ్య!! మాన్పరయ్య!! 70

సీ॥ ఆశీనిఁ గోలాహలంబు లాస్త్రికస్మార్చి | మాటలఁ జెప్పఁగాఁడు పుణ్యపుణ్యు
లార!
నగలకై కూఁతుండ్రఁ దెగనమ్మి సుఖ్యంగతి | వెలకుచుఁ దినుగాఁడు కొమ్మలార!
అల్లుండ్రియుండ్లల్లి సొల్లుగాఁవించి | యప్పుఁ దీర్చుకొను మహాత్ములార!
నరమాంస మమ్మి ధనముఁగూర్చి గర్వించి | చరియించు బ్రాహ్మణజనములార!

గీ॥ వృద్ధధనికులకు సుతల నిచ్చువారు
మృతికిఁ గాచుక యుండెడు నతులులార!
ఆత్మకార్య ధురంధరులార! మీకిది
మంచి కాదిది! యిఁకనైన మానరయ్య! 71

సీ॥ అకటా! "పరోపకారార్థమిదంశరీర"మన్ | మాటఁ దలంచుఁ దపోధనుల
లార!
వాత్సల్యమున "నాత్మవత్సర్వభూతాని" | యనుసూక్తి నెంచుఁ బెద్ద
యవ్వలార!
దయయాత్మలై "యహింసాపరమోధర్మ" | యనుసూక్తి భావించుఁ దం..
లార!
నిరతంబుఁ "బాపాయ పరపీడన"మ్మంటఁ | దగ విచారించుఁ దల్లు
లార!

గీ॥ బాలికల నిట్లు దుఃఖాబ్ధి పాలుచేయు
పురుషులకుఁ గష్టసుఖములు బోధచేసి
శిశువులకు వివాహంబులు చేయకుండ
నడ్డు పడరమ్మ! మీరైన నమ్మలార! 72

సీ॥ జాతకంబులు సరిగాఁ జూడనైతిరె | పాపపుఁ జోరులఁ జూపనేల? పండి
తులారా!
కన్నెపిల్లల మీఁద కనికరము చూపరె | ఎన్నాళ్ళు? యోగములఁ దెలుప
లారా!
కాలమెంతయు కొంతయును జూడనైతిరిగ | ధర్మమార్గంబిదే? తమ్ములారా!
స్త్రీలను కనికరము నమ్మరె పిల్లలనిట్లు | పోషింపఁ బాడియే? యింటి
లారా!

గీ॥ కన్నతల్లుల ప్రేమఁ గాంచక
విధిని వేఁడికనున్నదె? పెద్దలారా!
శాస్త్రములకన్న పూర్వ సద్వ్రతములకన్నఁ
గాత్రమును జూచితిరె మన్ని? బ్రాహ్మణులారా! 73

సీ॥ కన్నె పిల్లలనెల్ల కనుఁ గాఁచకముఁ గట్టు | గొంతుఁబోసెఁ దయ్యా! యో
యనఘులారా!
పసిపాపలను జూచి పెండ్లిఁ గట్టి | వల యింపఁబోసెఁ డో యయ్య
లారా!
పుత్రికలను గూడఁ బుత్రులఁ గనుఁగొని | దయతోడఁ జూడుఁడో
తండ్రులారా!
నోములు నోచిన కందుల నేచినయిసుము | తగులకతప్పదో సుగుణులారా!

గీ॥ బాలవిధవలు నిత్యంబుఁ బడుట పాట్లు
నుంత తెలవోయుఁడయ్య యో మానుజనులారా!
మాగతియె మీరుఁ బట్టిన మదికి నెట్టు
లుండునో యుంచుఁ డిట్టి! యో యుపతులారా! 74

సీ॥ మనదేశ జనసంఖ్యయును వృద్ధిఁ గాకున్న । పోతున్నదేమొ? యూహింపరయ్యా!
బాల్యవైధవ్యమున పదిలక్షసంఖ్యాకలై । సుఖియించుకన్నమేమొ? చూడరయ్యా!
ఆఁడువారలకిక నాశింపఁ దగునంపు । బలయుతస్థానా? లేదొ? తెలియరయ్యా
విధవలై స్త్రీలెల్ల సధవలు కానిచో । సృష్టిసాగుట యెట్లొ? చెప్పరయ్యా

గీ॥ పురుషులును స్త్రీలు నైక్యంబుఁ బొరయకున్నఁ
బూజ్యమైన స్వాతంత్ర్య స్వారాజ్యములను
బడయు టెట్టులో? మీరలే నుడువరయ్యా?
పుణ్యజనులార? భారతపుత్రులార? 75

సీ॥ సీతయంతటి పతిసేవాపరయో? । ద్రౌపదియంత విద్వాంసురాలొ?
సావిత్రియంతటి సద్గుణవతియొక్కొ? । విదుల తానంతటి వీరమతియొ?
సుమతి తానంతటి సుశీలమయో? । సత్యయంతటి సాహసాత్మురాలొ?
దమయంతి యంతటి ధైర్యసమేతయో? । చంద్రమతియంత సాధ్వియొక్కొ?

గీ॥ అంతవారల మముఁ జేయరయ్య యిఁక!
నియమములతోడఁ గూడ సాంఘికము లెల్ల!
సంస్కరించుట కెన్న యేసరణియైన!
మాన్యులార! స్వదేశాభిమానులార!

సీ॥ కాంతామణుల వేదనఁ గాంచుట స్వదే । శాభిమానులకు లక్షణము కాదు
అనదల దూషణ లణఁచకుండుట స్వదే । శాభిమానులకు భాగ్యంబు కాదు
అజ్ఞానులగు స్త్రీల నవమానఁ జేయుట స్వదే । శాభిమానులకు శ్రేయంబు కాదు
స్త్రీల బానిసలఁగా నెంచుట స్వదే । శాభిమానులకు యోగ్యంబు కాదు

గీ॥ స్త్రీల బాగు లేకున్న దేశ ముద్ధరింప
నెన్నటికి రాదు కావున యువతీమణుల
గౌరవింపఁగఁ గాలానుకూలలక్ష్యమునఁ
బూనఁగదరయ్య! దేశాభిమానులార! 77

సీ॥ కూతుపై మీ పాగఁ గొనుట న్యాయము గాదు । కులము నాశింపఁ జేయుటయుఁ గాదు
పనిపాటలందుఁ దప్పు చూపుట న్యాయము గాదు । యాలయింపఁగాఁ జనఁటకులకును గాదు
పుడమింపు మీ కొంపఁ బుట్టినారము గాని । పనిఁ జేయు కూలివారలము గాదు
భాగ్యభోగ్యముల మీ పాలివారము గాదు । తలపోయుఁ బరవారలము గాదు

గీ॥ తెగువఁ జూపక మా పైని దిపగ నుడిచి
సాదరంబున మముఁ గాంచి సమత నెంచి
కరుణతో నెంచి మమ్ములఁ గావరయ్య!
పురుషవరులార! యోపుణ్యపురుషులార! 78

సీ॥ భ్రూణహత్యలమాన్ప పుణ్యంబులభించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా !
పుత్రీదానముఁజేయ పుణ్యంబులభించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా !
పురుషభిక్షముఁబెట్టు పుణ్యంబులభించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా !
పొలఁతులబ్రతికింప పుణ్యంబులభించు । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా !

గీ॥ అకట ! పిచ్చుకపైఁ జంద్రహాసమట్లు
లబలలము మామమాపయి నలుకయేల !
మమ్ముఁగరుణించి చేపట్టి మనుపరయ్య !
పురుషవరులార ! యోపుణ్యపురుషులార ! 79

సీ॥ శరణాలయంబులఁ గరుణతోఁ గట్టించి । నిలువనీడలుమాకు నిలుపరయ్య !
హృద్యవిద్యల నేర్పి వృత్తులఁ గల్పించి । జీవనోపాధులఁ జేర్పరయ్య !
పరిణయవాంఛచేఁ బరితపించెడివారిఁ । గోరినవరులతోఁ గూర్పరయ్య !
ప్రియముమైబ్రహ్మచారిణులైనవారల । నెక్కుడుభక్తిఁ బూజింపరయ్య !

గీ॥ దైవదత్తంబులైన స్వాతంత్ర్యములను
భోగభాగ్యంబులను సమభాగమిచ్చి
సోదరీరత్నములనెల్ల నాదరించి
పుణ్యకీర్తులఁగొనరయ్య ! పురుషులార : 80

సీ॥ వేశంబు సుమసుల స్ఫూర్తి సత్కృంగారాతి | సంయూరంప పదములందుఁ దలఁతు గాని
మేలని సాంప్రదాయ స్పృష్టిపై సోస్ని గా | శ్రీయుతంపు పదములందుఁ దలఁతు గాని
కాటుక నునుసూసికకెడు కలలంగ్లాసుఁ | సాంగ్రీమంపు పదములందుఁ దలఁతు
గాని
సింధు స్నానముల గొంగ్రపు పరిశీలన | వలసుమకు పదములందుఁ దలఁతు గాని

గీ॥ బాల్యవైధవ్యశోకంబులను భరింప
బాలవిధవలకన్న యధిక నడచినయంత
సాధ్యమె శోకంబు లేశంబు శాగ్నిపడదు
కాని బాల్యవిధవలకు మానదయ్యా! 81

సీ॥ అన్నగారో! నా యుల్లమును దన్నఁడే! యన్న | కూఁతుమాటలు విని కుంది
కుంది
అన్నగారో! నామగండెవ్వరో చెప్పుమన్న | వలవలకన్నీరు వంచి వంచి
మగఁడెవఁడమ్మ నీ! చాలవగపు తెచ్చితి! యన్న | పలుకులాకర్ణించి వగచి
వగచి
నామాటలకు కల్లవారియుండుటకై దోప | నేగుదెంచెదనన్న నేడ్చియేడ్చి

గీ॥ తనయయవ్యక్త వాక్యముల్ దలఁచి తలఁచి
యకటా! యనుచు హా! దైవమా! యటంచు
వనఁటనొంది యయిలో పాలో యనుటకంటెఁ
గూఁతులకుఁ బెండ్లిసేయుట మానరాదె? 82

సీ॥ కల్యాణవేళ మంగళసూత్రమును గట్టు | తఱుణంబునందు సీతాయిమగఁడు
సాపసుమన్నా స్థాళీపాక మొనరించు | తఱియందె యల్ల చంద్రమ్మమగఁడు
పాకెన్న నాఁడు సంభావనల్ విప్రసమం | దలికిచ్చువేళ మీనాక్షిమగఁడు
నాకబలియొసఁగు నాఁడుసంకల్పమా|రంభించునప్పుడే భ్రబాంబమగఁడు॥

గీ॥ పదియు నాలుగు పండ్రెండు గడియుమున్నె
దేహపతనమగుచు గతించెననుచు
సరములను మోదుకొనుచు వందుపుటకంటె
గూఁతులను వృద్ధులకు నీయకుండరాదె 83.

సీ॥ పెద్దరైతుల పోషింపుమనుష్యోగి కొనఁగఁబోరో? వందల కొలఁదిధనము
పశుపుష్టంబు చేసెడు క్షత్రియాళ్ళఁ గూడఁ బెట్టరె? వేలకొలఁదిధనము
కోటీశ్వరంబు చే గాయికసాయాలు కూర్చరో? లక్షలకొలఁదిధనము
దామహిళ్ళనగొబ్బి నామణంగతి దొంగకొనపోఁడబోరో? కోట్లకొలఁది ధనము

గీ॥ కూడుచుట కేమి ధనము ఛీ! కీర్తికని
మాలినధనంబు కాల్పనే జాలికలను
సంఘనంబైన ధనముకై తగవులాడి
వికృయింతురె కటకటా వెఱ్ఱులార 84

సీ॥ బాలురఁ గల్పించి జనుల [illegible] మేటి | [illegible]
కులమున [illegible] | [illegible] యుం [illegible]
అబలల [illegible] | [illegible]
[illegible]

యా [illegible] | [illegible]

గీ॥ నాదు శోకాగ్నిలను నార్పఁ [illegible]
దేశమునకుఁ [illegible]
మాన్పఁగ [illegible] మేటివారు
సుగుణపూర్ణులార! పుణ్యులార! విప్రులార ౮౫

సీ॥ బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] కరఁగకున్నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | బోయవానిను జాలిపుట్టకున్నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | కఠినాత్మునకు దయ కలుగకున్నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] గార్చకున్నె?

గీ॥ [illegible] పడకున్న [illegible]! [illegible]
[illegible] వధింపుమనెను
[illegible] యల్ల [illegible] |
వినుత కారుణ్యమానులార! విప్రులార! ౮౬

సీ॥ అగ్నిహోత్రమునైన నంభోధి జలముఁ గాఁ । జేయఁబూనెడు నసాధ్య
నిపుణుఁడైన
ఖరవాలమును గాఁగైకొని పాశీఘ । నసవెంచెడు బుద్ధిహీనుఁడైన
క్షీరమేళనచేఁ బయోరాశి క్షారత । మాన్పనూహించెడు మందుఁడైన
బడబానలంబును బట్టంగఁ దలపోసి । జలధిలోనఁ జూచు నజ్ఞానియైనఁ

గీ॥ క్షుద్రతరకన్యకావరశుల్కములను
బాల్యవిషమవివాహముల్ బాగటంచుఁ
బలుకఁజాలఁడు మీవంటి ప్రాజ్ఞులకివి
గూడవిఁకమానుఁడో బ్రహ్మకులజులార! 87

సీ॥ అమయంబుఁ బాపసిద్ధౌషధంబగునంచు । విషముఁ గ్రోలఁదలంచు నవివేకి
యైన
ఘనమైననీరు పట్టును దీర్చుకొనఁదలంచి । నెయిదార్చికొనుమనవివిగుఁడైన
నేలనింగియుఁ బట్టి తాళంబు వాయింప । మానసంబునఁ గోరుమందుఁడైన
బలురోసమున రొప్పు పులిమీసములఁ బట్టి । వ్రేలాడఁబూనెడు వెలఁదియైనఁ

గీ॥ క్షుద్రతరకన్య కావరశుల్కములను
బాల్యవిషమ వివాహముల్ బాగటంచుఁ
బలుకఁజాలఁడు మీవంటి ప్రాజ్ఞులకివి
గూడవిఁకమానుఁడో బ్రహ్మకులజులార! 88

సీ॥ [illegible] మేసుఖపడుచుండు । వారెవ్వరెందునైన నా్య యుండిరి?
వేదంబులందైన వెదకియుంటిరె మీరు? । స్మృతులయందెందైనఁ జెప్పఁబడెనె?
పురాణములందైన నొసరించియుంటిరె? । యేదేశమందైన నిట్టుకలదె?
ఈదేశమునందె నెల్లవర్ణంబుల । వారొప్పఁ జేయుచున్నారె? యొందు

గీ॥ లోకవిరుద్ధమై మఱిలోకవృద్ధి
భంగకరమైన పనిఁజేయ భావ్యమగునె?
మదినిదయఁదాల్చి యాకీడుమాన్పరయ్యా!
ధనికులార! ధర్మాత్ములార! 89

సీ॥ కాలానుకూలంబుగా లోకవృత్తి । సంఘసంస్కరణంబు సలుపరయ్యా!
ఆగమములటంచుఁ బ్రాయశ్చిత్తములటంచు । లోకుల బెదరింపఁ బోకుఁడయ్య
పాపభీతులటంచు భీతుల బోధించి । విత్తంబుఁ గూర్చుట విడువరయ్యా!
బాలవితంతువులకు సహమతిపొందెల్ల । నెల్లవారలకు బోధింపరయ్యా!

గీ॥ మాదుదుస్సహ దుఃఖముల్ మాన్పరయ్యా!
పక్షపాతంబు మీకేల? పదలరయ్యా!
భూసురోత్తములార! సన్యాసులార!
ధీరవరులార! పీఠాధికారులార! 90

సీ॥ బాల్యంబుననె భర్తఁ బాసిన బాలిక । చేఁ గల్గుచేటు వీక్షింపరయ్యా?
దమకంబు పొంచి దేహంబు నిల్పఁగ లేక । స్వచ్ఛంద వృత్తియం దిచ్ఛవీలు
గూర్చి చెన్నుచెఱతో నా? కేరఁ గేళిని దేలుఁ । దెలిసి యానిరోధించి కాలుసిల్చ
నిచ్చవంత నెలోక నిందకు భీతిల్లి । భ్రూణహత్యలఁ జేయు బుద్ధిఁ జొన్ప॥

తనకు బంధుజనకులఁ దల్లిదండ్రులను
నత్త మామలకును నపయశముఁ దెచ్చు
కులము మానంబుఁ గూల్చి గోడుఁ గూర్చుఁ
నఖిల నహాపరములకును జేటుఁ దెచ్చు॥ 91

సీ॥ మనవివాహంబుల మంత్రాల యర్థంబు । నెందుకైనను విచారింపరాదె?
మనుధర్మశాస్త్ర మేమనుచు బోధించునో? । యదికూడఁ జింతసేయంగ
రాదె?
దేశకాలములఁ జింతించి ప్రస్తుత మేది । యనుకూలమో? చూచి గానఁగ
రాదె?
పెల్లదేశముల వారి వివాహము లెట్టు । లాచరింతురో దానినరయరాదె?

గీ॥ బాల్య వైవాహికంబుల వల్లఁ గలుగు
మాలకూటికంటెను గడు మేలుకాదె?
పుష్పవతులైన యందాకఁ బుత్త్రఁ బోండ్ల
నుంచి పెండ్లిండ్లు సేయంగ నొప్పరాదె? 92

సీ॥ రమణీపినాశ కారణమైన [illegible] | [illegible] చెదరగదటన్న
[illegible] శేర మనుపుల పుత్రికా [illegible] | రా [illegible]
కన్న సంతానంబు [illegible] యు [illegible] | [illegible] ములందరా
[illegible]
[illegible] | [illegible] చారము [illegible]

గీ॥ [illegible] నులలో [illegible]
సంస్కరింప [illegible] ముసు దురాచారములను
[illegible] యతి బాల్య వివాహములను
మాన్ప [illegible] నేడు [illegible] రి?॥ 93

సీ॥ ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] శాస్త్రజ్ఞులు [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]॥

గీ॥ పూర్వ నియమంబులను చేసి [illegible]
పెద్దలను దెచ్చి పెట్టి మీ బిడ్డలకును
[illegible] యేడుచుచుంటి [illegible]
బాల్య వైధవ్య [illegible]? 94

సీ॥ బాల్యంబున న్నిల్లయటంచుఁ దనమగం డెతఁడంచు । నెంచరైరేని సంతసింపవచ్చు.
దమకంబు గోరుచే పల్లనైనఁ జెనిమిటిపొందున । భుజియించి మున్నెటఁ బొందవచ్చు.
అలుకపాన్పునఁ జేయనపుడైన భర్తకుఁ । జెలనాను మనుపులందింపవచ్చు.
తమిఁబునస్సంధాన సుముహూర్తమునవైనఁ । బతితోడశయ్యపైఁ బండవచ్చు॥

గీ॥ తనివి దీఱమగనిఁ గనినైన గొన్నాళ్లు
మనసుకొంత దీర్చుకొనఁగవచ్చు
యువతులకు వివాహమొనరించితిర యేని
గాన స్త్రీలఁగరుణఁ గావరయ్య! 95

సీ॥ స్మృతిశాస్త్రశ్రుతిపురాణేతిహాసనికాయ। మిదియుక్తమంచు ఘోషించుఁ గాక
ఆబాలగోపాల మఖిల మానవకోటి । యిది మేలటంచు భాషించుఁ గాక
బాంధవ పరిజనహితాప్త పురోహిత శ్రేణి । యిదితప్పదంచు వేధించుఁ గాక
కలమతపరితతి యేకగ్రీవముగ నొత్తి । యిదిధర్మమంచు బోధించు గాక॥

గీ॥ వెతలు తనకెన్నియో సంభవించుఁగాక
దంపతుల కెల్లదుఃఖ సంధాయకమ్ము
లైన యుద్వాహములను జేయఁగరాదు
ధరణిసురులార? యీనీతిఁదలఁపరయ్య? 96

సీ॥ దైవసృష్టికి విరోధమ్ముగాదొక్కొ? సం । తతినొంద విధవలఁగనగదటన్నఁ
బ్రకృతి ధర్మమునకు భంగంబు గాదొక్కొ? । రండ భోగములందరా
నటన్న
నీతిదృష్టికిఁ బక్షపాతంబు గాదొక్కొ? । స్త్రీలను మార్పెండ్లి చెల్లదన్న
నవనాగరికతను నష్టంబు గాదొక్కొ? । యీదేశనియమంబు గాదటన్న॥

గీ॥ స్వార్థపరతను ఛాందసుల్ పల్కునట్టి
మనుజధర్మంబె నిజముగాఁదలఁపఁబోక
విధవలను సధవలను గావింతురేని
శ్రేయమగు నన్నలార! యోచింపరయ్య? 97

సీ॥ "లతికూనలను గళాన్వితలను గావించి । జ్ఞానమిచ్చుట తప్పుగాదు సుండు
తనయబోఁటులను స్వాతంత్ర్యభాగ్యమొసంగి । గారవించుట తప్పు
గాదు సుండు
అతివల కీడేరనంగాక వైవాహి । కమ్ముఁజేయమి తప్పుగాదు సుండు
వలసిన విధవకుద్వాహంబుఁ గావించి । యాదరించుట తప్పుగాదు సుండు

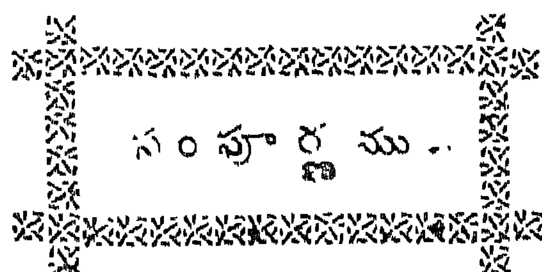
గీ॥ విశ్వమానవసమాజంబు లీశ్వరప్ర
సాదితము లుత్తమాంగ రక్షకము లజ్జ
గంధులనుఁ బ్రాణపదములై క్రాలు కేశ
ఖండనముఁ జేయమియుఁదప్పుగాదు సుండు 98

సీ॥ సంగీతమందును సాహిత్యమందును యుక్తియందును మంచి వ్యక్తియందు
జక్రాంపనమునందు జవ్వనంబందును బలమునందును బుద్ధిబలమునందు
సద్గుణంబులయందు సరసతయందును మీర మొండ్గా మిలకుఁ దీసిపోక
తనువులు రెండుగాఁ దనరుచున్నను నెల్లభావములందు నేకమగుచు॥

గీ॥ పాశ్చిమంబున నన్యోన్య సఖ్యులగుచుఁ
చిరతరాయువు సంతతి సిరియుఁ గలిగి
సౌఖ్యకీర్తుల నోలాడు సతులుఁబతులుఁ
గలిగి భారతవర్షంబు వెలుఁగుఁగాక! 99

సీ॥ సద్విద్యలను నేర్ప స్వాతంత్ర్యములనిచ్చి
స్త్రీలఁ బురుషు లాదరింత్రుఁగాత!
దంపతులకు సౌఖ్యదంబులై యలరఁగాను
ప్రౌఢ వివాహముల్ ప్రబలుఁగాత!
విధవా వివాహముల్ విహితంబులైయొప్పి
భ్రూణహత్యలు లేకపోవుఁగాత!
యువకులు దేశోపయోగ కార్యములందు
గడగ నుంసంజ వేయుదురుగాత!

గీ॥ అసమ వైవాహికములెల్ల నణఁగుఁగాత!
కన్యకాశుల్కములు నింగఁ గలియుఁగాత!
భూరివరశుల్కములు మాసిపోవుఁగాత!
ఎల్ల శుభములు నిందు వర్ధిల్లుఁగాత! 100

—◆తప్పొప్పుల పట్టిక◆—

—— :0: ——

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
12	15	పిడుట	విడుట
13	8	ప్రేమనుబంధంబు	ప్రేమానుబంధంబు
14	1	ఘుమూఘుమ	ఘుమఘుమ
15	15	సంచు	గాంచు
16	4	దిక్కెవరు	దిక్కెవరును
	9	స్నానము	స్నానము
	11	యంచు	యందు
18	1	పెండ్లీడ్ల	పెండ్లిండ్ల
18	13	సతి	సతీ
21	13	పెర	పిత్రు
24	11	బ్రతుకెబ్రతుక	బ్రతుకుబ్రతుక
30	3	వాండ్రతో	గాండ్రతో
34	14	చిత్త	చేత
42	12	దారుఁబుట్టిగో	దారులఁగొట్టి

